

**ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ
ПОВНОВАЖЕНЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ
В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ:
ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ**

Володимир Олександрович МЕЛЬНИЧУК,

*аспірант відділу аспірантури
(ад'юнктури) і докторантури
Харківського національного
університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0009-0009-1166-3508>*

Воєнний стан є особливим правовим режимом, що вводиться в умовах збройної агресії або загрози суверенітету держави, з метою забезпечення національної безпеки та функціонування органів влади. В цих умовах питання ефективності реалізації адміністративно-правових повноважень органів місцевого самоврядування набуває особливої актуальності. З одного боку, органи місцевого самоврядування продовжують виконувати свої основні функції, а з іншого – повинні оперативно адаптуватися до нових викликів та обмежень, які накладає правовий режим воєнного стану.

Адміністративно-правові повноваження органів місцевого самоврядування є невіддільним елементом системи публічного управління, що визначаються нормами національного законодавства. В основі їх функціонування лежить Конституція України, Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» та низка інших нормативно-правових актів, які закріплюють механізми організації та виконання владних функцій. У період воєнного стану система управління зазнає суттєвих змін, зумовлених нагальною необхідністю забезпечення оборони держави, безпеки населення та підтримання суспільного порядку. Під впливом цих обставин адміністративно-правові повноваження органів місцевого самоврядування трансформуються як в обсязі, так і в механізмах їх реалізації.

Однією з ключових особливостей функціонування місцевого самоврядування в умовах воєнного стану є концентрація повноважень на державному рівні. Це відбувається через делегування низки функцій від місцевих органів до військових адміністрацій, які набувають більш централізованого характеру. Така зміна має на меті забезпечення ефективності управлінських рішень та оперативності їх виконання в умовах кризи. Однак, при цьому виникає ризик зниження рівня автономності місцевого самоврядування, що може стати проблемою для врахування місцевих потреб та інтересів громад[1]. Водночас, під час воєнного стану запроваджуються заходи, що передбачають обмеження прав і свобод громадян у межах, визначених законом. Серед

найпоширеніших заходів слід виділити введення комендантської години, примусову евакуацію населення із небезпечних територій, тимчасову конфіскацію майна для забезпечення оборонних потреб. Ці механізми є частиною адміністративно-правових інструментів, що надають органам місцевого самоврядування можливість оперативно реагувати на загрози та виконувати завдання, пов'язані із захистом життєво важливих інтересів населення. Окрім цього, в умовах воєнного стану органи місцевого самоврядування можуть отримувати надзвичайні повноваження. Такі повноваження включають організацію гуманітарної допомоги, забезпечення функціонування критичної інфраструктури, координацію евакуації населення та створення умов для діяльності сил оборони. Надзвичайні повноваження вимагають від місцевих органів максимальної ефективності та відповідальності при виконанні поставлених завдань, а також здатності швидко адаптуватися до динамічної ситуації. Теоретичний аналіз адміністративно-правових повноважень під час воєнного стану акцентує увагу на необхідності пошуку балансу між інтересами національної безпеки та дотриманням конституційних прав громадян. Складність полягає у тому, що навіть у кризових умовах важливо зберегти легітимність дій влади та не допустити зловживання наданими повноваженнями. Органи місцевого самоврядування стають важливим інструментом у забезпеченні балансу між жорсткими обмеженнями, продиктованими необхідністю захисту населення, та гарантіями дотримання основних прав і свобод громадян.

На наше переконання, адміністративно-правові повноваження органів місцевого самоврядування під час воєнного стану потребують чітко регламентованих правових підстав та ефективних механізмів реалізації. Це дозволяє забезпечити функціонування громад в умовах надзвичайних обставин, підтримуючи суспільний порядок, стабільність та соціальну згуртованість.

Практичні аспекти реалізації повноважень органів місцевого самоврядування під час воєнного стану відзначаються значною кількістю викликів, які мають як об'єктивний, так і суб'єктивний характер. Зміна обставин діяльності місцевих органів влади вимагає від них швидкої адаптації до нових умов, що включають обмежені ресурси, необхідність координації з військовими адміністраціями та мінливу ситуацію безпеки. Однією з найгостріших проблем є неузгодженість у взаємодії між органами місцевого самоврядування та військовими адміністраціями. Воєнний стан передбачає перерозподіл частини владних повноважень на користь військових структур, що створює певний конфлікт інтересів і дублювання функцій. Практика свідчить про випадки, коли одночасно ухвалюються розпорядження як військовими адміністраціями, так і місцевими радами, що призводить до плутанини та управлінського хаосу. Відсутність чітко визначеного механізму взаємодії в екстрених умовах послаблює ефективність управлінських рішень, особливо в питаннях забезпечення життєдіяльності громад. Серйозною перешкодою для реалізації повноважень є обмеженість

фінансових і матеріальних ресурсів. З початком воєнного стану багато територіальних громад втратили частину доходів через скорочення ділової активності, переміщення бізнесу та населення. Водночас витрати на гуманітарну допомогу, облаштування центрів для внутрішньо переміщених осіб, підтримку критичної інфраструктури та відновлення зруйнованих об'єктів значно зросли. Дефіцит ресурсів часто призводить до неможливості виконання базових функцій місцевої влади в повному обсязі, зокрема у сфері соціального захисту та охорони здоров'я[2]. Додатковим викликом є загроза життю та здоров'ю представників місцевого самоврядування. У районах, де ведуться активні бойові дії, посадовці не завжди можуть виконувати свої обов'язки через ризик для життя. Руїнування адміністративних будівель, порушення комунікацій та інфраструктури ускладнюють організацію роботи, а фізична небезпека змушує працівників покидати свої робочі місця. Внаслідок цього виникають ситуації, коли управління громадою відбувається дистанційно або за допомогою обмежених людських ресурсів, що негативно впливає на оперативність рішень. Суттєвою проблемою стає дефіцит кадрів у місцевих органах влади. Евакуація населення, мобілізація на службу в Збройні Сили України та інші структурні зміни значно скорочують чисельність працівників, здатних виконувати адміністративні функції[3]. Нестача кваліфікованих фахівців, які мають досвід управління у кризових ситуаціях, ускладнює виконання завдань із забезпечення порядку, надання гуманітарної допомоги та підтримки населення. Це змушує місцеві ради шукати альтернативні рішення, такі як залучення волонтерів чи впровадження цифрових інструментів для управління територією.

На нашу думку, практика функціонування органів місцевого самоврядування під час воєнного стану свідчить про необхідність удосконалення законодавства та впровадження дієвих механізмів координації на всіх рівнях влади. Важливим є посилення технічного забезпечення та цифровізації управлінських процесів, що дозволить мінімізувати вплив людського фактору та забезпечити швидке ухвалення рішень. Одночасно актуальним залишається питання ресурсного забезпечення, яке потребує підтримки з боку центральної влади та міжнародних партнерів. Своєчасне вирішення цих проблем є ключовим для ефективного функціонування місцевого самоврядування в умовах надзвичайних обставин та гарантування стабільності територіальних громад.

Викладене дає підстави констатувати, що під час воєнного стану реалізація адміністративно-правових повноважень органами місцевого самоврядування має низку особливостей та проблем. Серед них ключовими є обмеження автономії місцевих органів, дублювання функцій із військовими адміністраціями, а також недостатність ресурсів та кадрів для виконання нагальних завдань.

Для подолання цих викликів необхідно:

- законодавче удосконалення механізмів співпраці органів місцевого самоврядування з військовими адміністраціями;
- запровадження фінансових інструментів для підтримки місцевих бюджетів;
- розвиток цифрових технологій для управління громадою в умовах обмежених ресурсів;

Подальші дослідження мають бути зосереджені на розробці ефективної моделі децентралізації влади в умовах надзвичайних ситуацій та удосконаленні адміністративно-правових механізмів для забезпечення сталого функціонування місцевого самоврядування в кризові періоди.

Список використаних джерел

1. Голик Ю.В. Підзвітність у діяльності органів місцевого самоврядування: теоретико-правовий аспект. Верховенство права: доктрина і практика в умовах сучасних світових викликів : матеріали Міжнар. наук.- практ. конф. Дніпро. ДДУВС. 2023. С. 361-367
2. Касяненко Є.В. Реформування правового статусу органів місцевого самоврядування в контексті децентралізації влади в Україні: переваги та потенційні ризики. Правова держава: історія, сучасність та перспективи формування в Україні : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. Дніпро. ДДУВС. 2018. С. 120-122
3. Савіщенко В.М. Конфлікт інтересів у діяльності осіб, уповноважених здійснювати функції держави і місцевого самоврядування: питання теорії та практики. Актуальні проблеми державотворення, правотворення та правозастосування: матеріали наук. Семінару. Дніпро. ДДУВС. Аіра ЛТД. 2017. С. 316-319